МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Проблеми модернізації України

Випуск 1 (48), 2025

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)

Редакційна колегія:
С. В. Храпатий (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
Я. М. Раєвська, д-р психол. наук, проф.
С. О. Лисенко, д-р юрид. наук, проф.
А. І. Федосов, д-р мед. наук, проф.
М. І. Зубрицький, д-р. юрид. наук
О. М. Гордієнко, канд. техн. наук
В. І. Меджебель (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
Л. М. Крива, канд. істор. наук
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
Є. Я. Черняк

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Видається з 2001 року.
Періодичність: 1 раз на квартал.
Засновник: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
УДК 330-339; 321.7; 159.9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

В. І. Чуєнко
Характеристика стандартів та нормативно-правової бази Європейського Союзу у сфері штучного інтелекту *479*

А. Барінов
Позитивні дії як чинник інклюзивного розвитку: досвід США та перспективи для освітньої політики *483*

С. Кузьмич
Вплив нової соціальної реальності на правове тлумачення MPC conditions у міжнародному комерційному праві *485*

С. В. Резнік
Огляд та подальший вплив на ведення господарської діяльності Закону України № 4196-IX *487*

Д. Євдокимов
Перспективи законодавчого посилення державної підтримки цивільних осіб, позбавлених особистої свободи внаслідок збройної агресії *489*

Н. С. Лаврик
Адміністративно-правові аспекти діяльності органів виконавчої влади у сфері підприємництва (КАП) *491*

В. В. Котов
Правові аспекти міжнародного співробітництва в рамках Європейського Союзу: вплив на державну соціальну політику *493*

О. І. Мацак
Реформування податкової системи України в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів з метою запобігання фінансовим злочинам *495*

О. С. Лаврик
Правові механізми захисту особи при розслідуванні злочинів проти життя та здоров'я *496*

М. П. Мельник
Правові механізми захисту права власності в Україні в умовах сучасних викликів *497*

Д. О. Кірюшин
Підвищення ефективності правосуддя та врегулювання проблемних питань у сфері нерухомості в Україні *498*

В. А. Бортник
Особливості захисту інформації про фізичну особу *499*

Я. В. Голобородько
Напрями діяльності Військової служби правопорядку та проблеми у сфері підтер дисципліни серед військовослужбовців *501*

В. О. Заросило
Проблеми вивчення антикорупційного права у вищих навчальних закладах *503*

Arbitration Court website. 2024. URL: https://icac.org.ua/en/novyny-ta-publikatsiyi/icac-vzyav-uchast-u-konferentsiyi-korolivskogo-instytutu-arbitriv-ciarb-sanctions-in-international-arbitration-kopengagen-korolivstvo-daniya/
2. *Гринько К. Е.* Правовий режим воєнного стану в Україні 2022 / К. Е. Гринько, С. М. Наумкіна // Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові, соціально-економічні та культурні виміри : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених (м. Одеса, 16 травня 2022 р.). Одеса : ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського", Центр соціально-політичних досліджень "Politicus", 2022. С. 10–13. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/14962
3. Європейська конвенція про зовнішньоторговий арбітраж від 21.04.1961. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU61K07U
4. Конвенція ООН про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 року. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Text-of-UN-Convention_New-York-1958-4.pdf
5. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text
6. *Сірик М. А.* Міжнародні економічні спори: причини виникнення, класифікація та сучасні методи розв'язання. Дипломна робота на здобуття ступеня магістр спеціальності "Міжнародне право". Національний авіаційний університет. Київ, 2023. 99 с. URL: https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/61953
7. *Шпомер А. І., Присяжний В. В.* Правовий захист прав інвесторів. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 6. С. 32–36. С. 34 URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2023/8.pdf

В. І. ЧУЄНКО

канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-науковий інститут права ім. Володимира Великого ПрАТ "ВНЗ "МАУП", м. Київ, Україна
v1401@ukr.net

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНДАРТІВ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект (далі — ШІ) відкриває нові можливості, стрімко змінює аспекти людського життя, надає безпрецедентні перспективи для інновацій і стимулює економіки держав світу та покращує добробут їх суспільств. Одночасно з цим динамічне зростання та широкомасштабне використання систем ШІ спричиняють виникнення низки делікатних етичних питань, а також серйозних юридичних і соціальних викликів. Першочергово останні пов'язані з захистом прав людини і громадянина, безпеки, прозорості, відповідальності та проблеми уникнення дискримінації. У відповідь Європейський Союз (далі — ЄС), який позиціює себе як лідера в глобальному управлінні ШІ, розробив комплексні правила щодо ШІ, зокрема Закон про ШІ. Проте невирішеними залишаються питання щодо ефективності цих законів у захисті ключових прав людини, таких як конфіденційність, рівність, автономія та свобода [1, с. 417].

Підхід Європейського Союзу до регулювання ШІ ґрунтується на концепції "ШІ, якому можна довіряти" (*Trustworthy AI*), яка поєднує у собі перспективи інновацій та неухильне дотримання основоположних прав людини й етичних норм. Зазначений принцип вперше було окреслено у "Білій книзі про штучний інтелект" (2020), яка є фундаментом для майбутніх законодавчих ініціатив, що стосуються створення нормативно-правової бази щодо штучного інтелекту в ЄС [2, с. 1]. Надалі ідея запровадження людиноорієнтованого та надійного ШІ була розвинута та закріплена у положеннях новаторського Регламенту про штучний інтелект, відомого як Закон про ШІ, що було схвалено Європейським Союзом. Цей нормативно-правовий акт усуває перешкоди для вільного надання систем та моделей ШІ в ЄС, крім того його положеннями встановлено гармонізовані правові обмеження. Йдеться про те, що постачальники та розповсюджувачі ШІ зобов'язані обмежувати ризики для здоров'я, безпеки та фундаментальних прав людини, включно з правом на безпечне довкілля [3, с. 85].

Ключові етичні засади, на яких базується нормативно-правове регулювання у сфері штучного інтелекту передбачає:

- *людську суб'єктність і нагляд*: ШІ покликаний служити людині, а не підміняти її, тому повинен бути забезпечений його ефективний контроль людиною;
- *технічну надійність і безпеку*: системи ШІ повинні бути стійкими, стабільними та безпечними, у їх роботі повинні бути мінімізовані ризики та помилки;
- *конфіденційність та управління даними*: захист особистої інформації та забезпечення приватності має важливе значення, а дані, які використовує ШІ, повинні бути якісними та належним чином адміністрованими;
- *прозорість*: процеси, що лежать в основі рішень ШІ, повинні бути доступними для розуміння, а їхні результати — такими, які можуть бути пояснені;
- *різноманітність, недискримінація та неупередженість*: системи ШІ не повинні провокувати чи поглиблювати упередження та дискримінацію, а також реалізовувати справедливе ставлення до всіх;
- *суспільний та екологічний добробут*: розробка та використання ШІ повинно сприяти сталому розвитку та добробуту суспільства загалом;
- *підзвітність*: повинен бути чітко визначений перелік осіб, які відповідальні за роботу систем ШІ.

Наведені принципи є фундаментом для створення конкретних законодавчих актів, серед яких необхідно виокремити Закон про штучний інтелект (*Artificial Intelligence Act, AI Act*). Останній є головним нормативно-правовим актом, що визначає рамки регулювання ШІ в ЄС, є, який був прийнятий у березні 2024 року та є першим у світі комплексним регуляторним актом для ШІ. AI Act застосовує ризик-орієнтований підхід, класифікуючи системи ШІ за чотирма рівнями ризику:

1. **неприйнятний ризик.** Системи штучного інтелекту, що порушують основоположні права людини або є потенційною загрозою для них (наприклад, системи соціального скорингу, маніпулятивні техніки), заборонені;
2. **високий ризик.** Системи ШІ, які можуть мати серйозний негативний вплив на безпеку або основні права (зокрема, ШІ у критичній інфраструктурі, медичних закладах, установах освіти, управлінні людськими ресурсами, правоохоронній сфері, міграції). До таких систем ставляться суворі вимоги щодо:
   - оцінки відповідності перед випуском на ринок;
   - систем управління ризиками;
   - якості даних;
   - технічної документації та ведення журналів;
   - прозорості та надання інформації користувачам;

- людського контролю;
- точності, надійності та кібербезпеки.

3. **обмежений ризик:** Системи ШІ, які потенційно можуть маніпулювати або породжують ризики, пов'язані з прозорістю (наприклад, чат-боти, deepfakes). Для них передбачено вимоги щодо прозорості та інформування користувачів про взаємодію з ШІ;
4. **мінімальний ризик.** Переважна більшість систем ШІ (скажімо, ігри, спам-фільтри). Щодо них реалізується добровільне виконання кодексів поведінки.

Закон про штучний інтелект також містить положення щодо моделей ШІ загального призначення (*General Purpose AI, GPAI*), визначає для них особливі вимоги, включно з оцінкою ризиків та дотримання авторських прав. Окрім зазначеного Закону про штучний інтелект, правове регулювання у сфері ШІ в ЄС пов'язано з іншими ключовими нормативно-правовими актами. Це:

1. *Загальний регламент про захист даних* (*GDPR*). Гарантує високий рівень захисту персональних даних, що критично важливо для систем ШІ, які оперують з великими обсягами інформації. GDPR визначає принципи законності, прозорості, обмеження цілей, мінімізації даних, точності, обмеження зберігання, цілісності та конфіденційності, а також надає суб'єктам даних широкі права щодо інформації, що їм належить;

2. *Директива ЄС про відповідальність за дефектну продукцію* (*Product Liability Directive, PLD*) та проєкт нової Директиви про відповідальність за штучний інтелект (*AI Liability Directive, AILD*). Остання передбачає відповідальність за збитки, спричинені продукцією, зокрема тією, що містить ШІ. Нова Директива має на меті полегшити встановлення вини у випадках шкоди, завданої системами ШІ, а також забезпечити справедливу компенсацію потерпілим;

3. *Закон про цифрові послуги* (*Digital Services Act, DSA*) та *Закон про цифрові ринки* (*Digital Markets Act, DMA*). Попри те, що перераховані нормативно-праові акти не зосереджуються безпосередньо на ШІ, вони встановлюють загальні правила для цифрових сервісів і платформ, і у таких спосіб впливають на способи використання систем ШІ в онлайн-просторі, особливо стосовно модерації контенту та алгоритмів реклами.

Крім зазначених вище нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у сфері ШІ в ЄС, необхідно зазначити й про технічні стандарти, що існують у ній. Так, Європейський Союз Європейський Союз активно співпрацює з європейськими та міжнародними організаціями зі стандартизації (наприклад, *CEN, CENELEC, ETSI, ISO, IEEE*) для розробки технічних стандартів, які повинні сприяти дотриманню вимог AI Act, та стосуватимуться таких сфер:

- **якість та управління даними.** Методи забезпечення якості навчальних даних, їхньої неупередженості та відповідності;
- **прозорість і доступність для пояснення.** Стандарти щодо документування алгоритмів, їхньої роботи та можливості пояснювати прийняті рішення;
- **надійність і точність.** Технічні вимоги до тестування, валідації й верифікації систем ШІ.
- **кібербезпека.** Стандарти для захисту систем ШІ від зловмисних атак і несанкціонованого доступу;
- **управління ризиками.** Методи ідентифікації, оцінювання та зменшення ризиків, пов'язаних з застосуванням ШІ.

Європейський Союз інтенсивно просуває власну позицію щодо регулювання штучного інтелекту на світовій арені, налагоджує співпрацю з іншими державами та міжнародними організаціями (такими як ОЕСР, Рада Європи, ЮНЕСКО, ООН) для

формування світових стандартів і норм, щоб уникнути фрагментації регулювання та сприяти глобальній довірі до ШІ. Одночасно з цим у сфері правового регулювання штучного інтелекту зберігаються суттєві виклики, зокрема, йдеться по:

1. *темп технологічного прогресу*. Законодавство завжди буде відставати від технологій, тому необхідні гнучкість і здатність швидко адаптувати регуляторну базу відповідно до нових обставин;

2. *гармонізація на рівні всіх держав світу*. Таке запровадження забезпечить сумісність регуляторних підходів між різними юрисдикціями;

3. *визначення відповідальності*. Повинен існувати розподіл відповідальності між розробниками, розповсюджувачами та користувачами систем ШІ;

4. *вплив на ринок праці та соціальні аспекти*. Існує потреба у формулюванні політики для пом'якшення негативних соціальних наслідків впровадження ШІ;

5. *етичні проблеми*. Зберігається постійна необхідність у перегляді та адаптації етичних принципів у зв'язку з розвитком складніших систем штучного інтелекту.

Вбачається можливим стверджувати, що Європейський Союз сформував амбітну та інноваційну нормативно-правову базу для регулювання штучного інтелекту, центральним елементом якої є Закон про ШІ (*Artificial Intelligence Act, AI Act*). У законодавстві ЄС у сфері ШІ використано ризик-орієнтований підхід, воно ґрунтується на чітких етичних принципах, прагне створити своєрідну екосистему, в якій ШІ може розвиватися відповідально, безпечно та з дотриманням фундаментальних прав людини. Взаємодія з наявними нормативно-правовими актами, активна робота зі стандартизації та міжнародне співробітництво є ключовими для успішного впровадження такого механізму. Попри те, що перед ЄС повстають значні виклики, його підхід до правового регулювання у сфері ШІ слугує важливим орієнтиром для інших юрисдикцій і має потенціал для формування глобальних стандартів у цій критично важливій галузі.

Джерела

1. *Fitriyah A., Abdulovna D. D.* EU's AI regulation approaches and their implication for human rights. *Media iuris*. 2024. Vol. 7, no. 3. P. 417–438. URL: https://doi.org/10.20473/mi.v7i3.62050 (date of access: 27.06.2025).
2. *Machusky V. & Machuska I. & Titova V. & Titova O.* The white paper on artificial intelligence as a source for the formation of European Union legislation in the field of artificial intelligence. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2024. URL: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.39 (date of access: 27.06.2025).
3. *Almada M., Petit N.* The EU AI Act: between the rock of product safety and the hard place of fundamental rights. *Common market law review*. 2025. Vol. 62, Issue 1. P. 85–120. URL: https://doi.org/10.54648/cola2025004 (date of access: 27.06.2025).